

СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ ТА ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ДОВІРА» У ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

в основі формування громадянського суспільства лежить процес синтезу колективної солідарності й індивідуалізму, в якому особливе значення як на міжособистісних рівнях, так і на рівнях відносин з суспільними інституціями належить соціальній довірі.

довіра — соціологічна, психологічна та юридична категорія для позначення відкритих, позитивних взаємовідносин між людьми (сторонами довіри), що відображають впевненість у порядності й доброзичливості іншої сторони, з котрою довіряючий знаходиться в тих чи інших відносинах, що базується на його досвіді. довіра не має потреби у включенні якоїсь дії. вона є всього лише передбачення покладання на якусь дію, яке базується на тому, що знає одна сторона про іншу. Наприклад, тому, що подія відбувається десь далеко і не може бути підтвердженою, або подія відбудеться тільки в майбутньому. З цієї точки зору довіра має певні межі, що базуються на знанні про іншу сторону, якій довіряють. довіра — це твердження про те, що поки що невідоме, але має якусь вірогідність статися. Повну довіру часто ототожнюють з вірою, бо механізм такої довіри вже не базується на раціональних засадах тобто на досвіді й на передбаченні, та на попередньому знанні однієї сторони другою і включає ірраціональні мотиви взаємовідносин.

в соціальних науках категорія довіри сьогодні є предметом активних досліджень. в соціології (та психології) рівні довіри, до яких одна сторона може довіряти іншій, вимірюються у вірі в чесності, доброчинності та компетенції іншої сторони. Базуючись на останніх наукових дослідженнях, недовіра може бути прощена значно легше, коли вона інтерпретується як недостатня компетентність, ніж недостатня доброзичливість, чи чесність.

З цих перспектив, довіра представляє собою ментальний стан, котрий не може бути виміряний безпосередньо. впевненість в результатах процесу довіри може бути виміряна через поведінку, або навпаки, кожен може робити самооцінки довіри (з усіма обмовка-

ми, що супроводжують даний суб'єктивний метод). довіра може розглядатися як моральний вибір, або нарешті як евристичний крок, що дозволяє людині діяти в умовах надзвичайно складної ситуації (з явно недостатньою інформацією про ситуацію), коли все одно приходиться приймати раціональне рішення.

семантика категорії «довіра» тлумачиться, як те, що було до «віри». тобто із семантичної точки зору, категорія «довіра» є значно старшою від категорії «віра», яка є відносно молода. Проте з лінгвістичної точки зору, слово «довіра», як похідне від простого «віра», є значно молодшим від «віри». це протиріччя і складає суть «семантично- лінгвістичного парадоксу», розв'язок якого можна шукати у наступному напрямі. На ранніх етапах розвитку суспільства існувала семантична пракатегорія, котра можливо мала назву «віра» і вона в собі містила (не розрізняла) обидві сучасні категорії, котрі мають назву «довіра» та «віра». Проте з ускладненням суспільства та суспільних відносин ця пракатегорія уже не могла підтримувати суспільний лад, і вона природним чином розділилася на дві незалежні категорії — нової — «віри», котра зберегла стару назву пракатегорії (вона на тому етапі здалася важливішою для виживання суспільства), та старої «довіра», котра отримала нову назву, як похідну від назви пракатегорії «віра» (а не від назви нової категорії «віра»).

аналіз законодавства та юридичної літератури засвідчує, що поняття довіри на сьогодні ще не знайшло належного наукового осмислення, хоча дійсність, у тому числі правова, указує на те, що довіра є одним із визначальних структурантів будь-яких суспільних відносин. Найбільш релевантною довіра є у трудових відносинах. логічно, що трудові відносини як різновид суспільних значною мірою також ґрунтуються на довірі між сторонами трудового договору. особлива ж роль довірі, на що вказує чинне трудове законодавство, належить у випадках укладення й існування трудового договору між роботодавцем і працівниками, які обслуговують грошові, товарні та культурні цінності.

у випадку укладення трудового договору з працівником, трудову функцію якого становитиме безпосереднє обслуговування особливих об'єктів, роботодавець фактично бере на себе ризик – на початковому етапі довіритися певній особі як добросовісному й відповідальному працівникові. утім, чинник довіри певним чином характеризує й іншу сторону трудових відносин – працівників, що

визначає необхідність окреслення більш узагальненого поняття довіри в трудовому праві. можна запропонувати таке визначення:

- довіра – це динамічна характеристика взаємин суб'єктів права, яка ґрунтується на впевненості в добросовісному виконанні ними своїх обов'язків, визначаючи вірогідність настання певних правових наслідків.

також така категорія, як довіра є визначною у спілкуванні між адвокатом і його клієнтами. адже, часто, коли клієнт не довіряє своєму адвокату, він під впливом порад різних некомпетентних людей (родичів, знайомих, інколи юристів не знайомих зі всіма нюансами справи) робить необдумані, часто невиправні помилки. тим самим люди самі того не розуміючи заважають адвокату, ще більше заплутують справу і ставлять під сумнів дії професійного адвоката, що абсолютно не допустимо. адже довіру народжує відповідальність! якщо клієнт дійсно покладається на допомогу адвоката, довіряючи йому, а також уважно ставиться до всіх отриманих порад і рекомендацій, то дані взаємовідносини між юридичним працівником і довірцем можуть бути досить продуктивні і перспективні. у зв'язку з тим, що обізнаність більшості людей в юридичних питаннях знаходиться на надзвичайно низькому рівні, послуги адвоката стають необхідні.

узагальнюючи зазначене, необхідно зробити висновок, що спілкування людей має насамперед ґрунтуватися на довірі. довіра – чи не основний чинник, від якого залежить успіх взаємовідносин між людьми. довіра є обов'язковим компонентом будь-яких відносин людей, що спілкуються між собою і мають тимчасові чи постійні цілі.